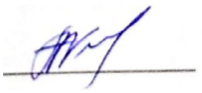
Міністерство освіти і науки України
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка

Кафедра спеціальної та інклюзивної освіти

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Завідувач кафедри

 Ганна СЛОЗАНСЬКА

Протокол №1 від 01.09.2026 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

НЕВРОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ЛОГОПЕДІЇ

Рівень вищої освіти	перший (бакалаврський)
Галузь знань	А Освіта (шифр і назва галузі знань)
Спеціальність	А6 Спеціальна освіта (за спеціалізаціями) (код і назва спеціальності)
Освітня програма	Логопедія (назва освітньої програми)

2026 – 2027 навчальний рік

Робоча програма навчальної дисципліни «Неврологічні основи логопедії» для здобувачів першого (бакалаврського) вищої освіти освітньої програми за спеціальністю А6 Спеціальна освіта (за спеціалізаціями) галузі знань А Освіта.

Розробники:

ГЕРАЩЕНКО Світлана – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри спеціальної та інклюзивної освіти Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка;

ЛИТОВЧЕНКО Віталій – магістр медицини, доктор філософії з психології (PhD), доцент кафедри спеціальної та інклюзивної освіти Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка.

1. Опис навчальної дисципліни

1	Освітня програма	Логопедія
2	Спеціальність	А6 Спеціальна освіта (за спеціалізаціями)
3	Галузь знань	А Освіта
4	Рівень вищої освіти	перший (бакалаврський)
5	Форма навчання	денна, заочна
6	Статус дисципліни	обов'язкова
7	Мова навчання	українська
8	Курс	2
9	Семестр	3
10	Обсяг дисципліни в кредитах	4
11	Загальна кількість годин	120
12	Кількість змістових модулів	2
13	Аудиторні заняття (год.)	денна форма – 48, заочна форма – 24
14	Лекції (год.)	денна форма – 24, заочна форма – 10
15	Практичні (семінарські) заняття (год.)	денна форма – 24, заочна форма – 14
16	Самостійна робота (год.)	денна форма – 72, заочна форма – 96
17	Вид ІНДЗ	презентації, реферати
18	Форма підсумкового контролю	екзамен

Частка годин аудиторних занять становить:
для денної форми навчання – 40%; для заочної форми навчання – 20%.

2. Мета навчальної дисципліни

Метою вивчення навчальної дисципліни є: ознайомлення здобувачів освіти з особливостями діяльності центральної нервової системи та вищих психічних функцій та структурною організацією мовленнєвої діяльності; формування уявлення про неврологічну симптоматику, яка призводить до мовленнєвих порушень; ознайомлення з основними проявами дизартрії, афазії, заїкання; систематизація знань щодо неврологічних механізмів мозкової організації мовлення в осіб різного віку в умовах онтогенезу та дизонтогенезу.

Предмет вивчення навчальної дисципліни: закономірності, структура та механізми мовленнєвих розладів, обумовлених органічними ураженнями центральної нервової системи, порушеннями функцій другої сигнальної системи внаслідок органічних уражень кори півкуль головного мозку.

3. Компетентності та результати навчання

Вивчення дисципліни передбачає формування у здобувачів таких компетентностей:

ЗК 3. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК 4. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 7. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

СК 1. Усвідомлення сучасних концепцій і теорій функціонування, обмеження життєдіяльності та здоров'я, раннього втручання, розвитку і корекції, навчання і виховання, реабілітації і соціалізації осіб з особливими освітніми потребами.

СК 3. Здатність застосовувати психолого-педагогічні, дефектологічні, медико-біологічні, лінгвістичні знання у сфері професійної діяльності.

СК 4. Здатність планувати та організовувати освітньо-корекційну роботу з урахуванням структури та особливостей порушення мовленнєвого розвитку, актуального стану та потенційних можливостей осіб з особливими освітніми потребами, оцінювати її результати.

СК 5. Здатність реалізовувати ефективні корекційно-освітні технології у роботі з дітьми, підлітками, дорослими з порушеннями мовлення, доцільно обирати методичне й інформаційно-комп'ютерне забезпечення.

СК 6. Здатність реалізувати персональні підходи у процесі надання послуг раннього втручання у сфері логопедії.

СК 8. Готовність до діагностико-консультативної діяльності.

Вивчення навчальної дисципліни забезпечує досягнення здобувачами освіти таких програмних результатів навчання:

РН 1. Знати сучасні теоретичні основи спеціальної освіти відповідно до спеціалізації, застосовувати методи теоретичного та експериментального дослідження у професійній діяльності, релевантні статистичні методи обробки отриманої інформації, узагальнювати результати дослідження.

РН 2. Здійснювати пошук, аналіз і синтез інформації з різних джерел для розв'язування конкретних задач спеціальної та інклюзивної освіти.

РН 3. Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування, обмеження життєдіяльності у контексті професійних завдань.

РН 4. Аргументувати, планувати та надавати послуги раннього втручання відповідно до рівня функціонування, обмеження життєдіяльності й здоров'я дитини.

РН 6. Планувати освітньо-корекційну роботу на основі результатів психолого-педагогічної діагностики осіб з порушеннями мовленнєвого розвитку з врахуванням їхніх вікових та індивідуально-типологічних відмінностей.

РН 10. Здійснювати спостереження за дітьми з порушеннями мовлення, реалізовувати логопедичний супровід з урахуванням їхніх психофізичних, вікових особливостей, індивідуальних освітніх потреб, можливостей та здібностей.

РН 12. Аргументувати, планувати та надавати психолого-педагогічні та корекційно-розвиткові послуги (допомогу) відповідно до рівня розвитку і функціонування, обмеження життєдіяльності дитини з особливими освітніми потребами загалом та порушеннями мовленнєвого розвитку зокрема.

РН 14. Реалізовувати психолого-педагогічний супровід дітей з особливими освітніми потребами в умовах інклюзії у ролі вчителя-дефектолога, асистента вихователя закладу дошкільної освіти, асистента вчителя закладу загальної середньої освіти тощо.

4. Передумови для вивчення навчальної дисципліни

Навчальні дисципліни «Біологія людини з основами генетики», «Психофізіологія» є *пререквізитами* до освітнього компоненту «Логопсихологія».

5. Програма навчальної дисципліни

5.1. Зміст навчальної дисципліни

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ І.
Мозкова організація мовленнєвої діяльності

Тема 1. Структура головного мозку. Загальна схема будови мовленнєвої системи

Розвиток різних відділів нервової системи в онтогенезі як передумова формування мовленнєвої та інших форм вищих психічних функцій. Закономірності структурного дозрівання мозку.

Тема 2. Функціональність основних мовленнєвих зон великих півкуль

Функціональна асиметрія півкуль головного мозку в нормі та при порушенні. Провідні шляхи головного мозку. Функціональне значення різних відділів нервової системи для мовленнєвої діяльності. Локалізація вищих кіркових функцій та синдроми їх уражень.

Тема 3. Нейроанатомічні особливості організації рухової діяльності

Довільні рухи та їх порушення. Основні шляхи довільних рухів: кірково-ядерний та кірково-спинальний. Багаторівнева мозкова організація довільних рухів за концепцією М.А. Бернштейна. Параліч. Парез. Ознаки периферійного паралічу. Ознаки центрального паралічу.

Тема 4.Функціональні блоки нервової системи

Функціональні блоки головного мозку людини. Розкрити функціональну роль кожної з півкуль кори головного мозку у психічній та мовленнєвій діяльності. Ієрархічність у функціонуванні нервової системи.

Тема 5. Чуттєва основа мовлення. Гнозис і праксис та їх розлади

Виявити анатомічні структури та фізіологічні процеси, що забезпечують чутливість в організмі людини. Здійснити аналіз та виявити особливості функціонування у результаті різних типів порушень чутливості. Ознайомитися із поняттям агнозії, виявити її типи, провести порівняльний аналіз різних форм агнозій із зазначенням анатомічних зон ураження.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2.
Центральні органічні форми мовленнєвих порушень

Тема 6. Дизартрія, як прояв розладів іннервації артикуляційно-фонаційного апарату

Дизартрія. Неврологічний симптомокомплекс дизартричних порушень. Класифікація дизартрії.

Тема 7. Клініко-неврологічна характеристика афазії

Афазія. Причини афазії. Класифікація афазії. Схема локалізації різних форм афазії. Форми афазії з порушенням експресивного мовлення. Форми афазії з порушенням імпресивного мовлення. Характеристика неврологічних розладів афазій.

Тема 8. Етіопатогенез заїкання

Порушення темпо-ритмічної організації мовлення, зумовлене судомним станом м’язів мовленнєвого апарату: причини заїкання; класифікація заїкання; порівняльна характеристика невротичного і неврозоподібного заїкання. Порушення темпо-ритмічної організації мовлення, зумовлене несудомним станом м’язів мовленнєвого апарату: браділалія; тахілалія

5.2. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин			
	денна форма навчання		заочна форма навчання	
	Усього	у тому числі	Усього	у тому числі

		Лекції	Практичні (семінарські)	Лабораторні	Самостійна робота		Лекції	Практичні (семінарські)	Лабораторні	Самостійна робота
1	2	3	4	5	7	8	9	9	10	11
Змістовий модуль 1. Мозкова організація мовленнєвої діяльності										
Тема 1. Структура головного мозку. Загальна схема будови мовленнєвої системи	13	2	2		9	16	2	2		12
Тема 2. Функціональність основних мовленнєвих зон великих півкуль	13	2	2		9	15	1	2		12
Тема 3. Нейроанатомічні особливості організації рухової діяльності	17	4	4		9	15	1	2		12
Тема 4.Функціональні блоки нервової системи	17	4	4		9	15	1	2		12
Тема 5. Чуттєва основа мовлення. Гнозис і праксис та їх розлади.	17	4	4		9	15	1	2		12
Разом за модулем 1	**77**	**16**	**16**		**45**	**76**	**6**	**10**		**60**
Змістовий модуль 2. Центральні органічні форми мовленнєвих порушень										
Тема 6. Дизартрія, як прояв розладів іннервації артикуляційно-фонаційного апарату	17	4	4		9	16	2	2		12
Тема 7. Клініко-неврологічна характеристика афазії	13	2	2		9	14	1	1		12
Тема 8. Етіопатогенез заїкання	13	2	2		9	14	1	1		12
Разом за модулем 1	**43**	**8**	**8**		**27**	**44**	**4**	**4**		**36**
Усього годин	**120**	**24**	**24**		**72**	**120**	**10**	**14**		**96**

5.3. Теми лекцій

№ теми	Назва теми	кількість годин	
		денна форма	заочна форма
1	Структура головного мозку. Загальна схема будови мовленнєвої системи	2	2
2	Функціональність основних мовленнєвих зон великих півкуль	2	
3	Нейроанатомічні особливості організації рухової діяльності	4	-
4	Функціональні блоки нервової системи	4	2
5	Чуттєва основа мовлення. Гнозис і праксис та їх розлади.	4	
6	Дизартрія, як прояв розладів іннервації артикуляційно-фонаційного апарату	4	2
7	Клініко-неврологічна характеристика афазії	2	2
8	Етіопатогенез заїкання	2	2
	Всього годин	24	10

5.4. Теми практичних (семінарських) занять

№ теми	Назва теми	кількість годин	
		денна форма	заочна форма
1	Онтогенез нервової системи. Неврологічне забезпечення мовленнєвої діяльності. Цитоархітектонічні поля Бродмана	2	2
2	Характеристика етапів онтогенезу становлення центральної нервової системи у людини	2	2
3	Основні синдроми порушень вищих психічних функцій	4	2
4	Неврологічні принципи організації мовленнєвого акту	4	2
5	Агнозія та диспраксія. Види агнозій/диспраксій.	4	2
6	Структура і механізм неврологічних розладів дизартричних порушень	4	2

7	Структура і механізм неврологічних розладів при різних формах афазії Клініко-неврологічна характеристика форм афазій	2	2
8	Неврологічна симптоматика неврологічної і неврозоподобної форми заїкання	2	
	Всього годин	24	14

5.5. Самостійна робота

№ з/п	№ теми	Назва теми	кількість годин	
			денна форма	заочна форма
1	1	Неврологічні засади організації мовленнєвого акту	9	12
2	1	Мозок та мовлення. Основні етапі дозрівання головного мозку		
3	2	Черепно-мозкові нерви та їх участь у мовленнєвій діяльності.	9	12
4	3	Кора головного мозку та значення кори у вищій нервовій діяльності	9	12
5	3	Цитоархітектоніка кори головного мозку.		
6	4	Три блоки функціонування нервової системи (по О. Р. Лурія). Функціональна асиметрія мозку.	9	12
7	5	Розлади процесів впізнаваннята роспізнавання	9	12
8	6	Неврологічний симптомокомплекс дизартрії.	9	12
9	7	Симптоматика і механізм неврологічних розладів при різних формах афізії	9	12
10	8	Етіопатоґенез порушень темпу, ритму, плавності мовлення	9	12
		Всього годин	72	96

5.6. Орієнтовна тематика індивідуальних завдань

Індивідуальна навчально-дослідна робота (ІНДР) є видом позааудиторної індивідуальної діяльності здобувача вищої освіти, результати якої використовуються у процесі вивчення програмового матеріалу навчальної дисципліни. Завершується виконання студентами ІНДР прилюдним захистом навчального проєкту.

Індивідуальне навчально-дослідне завдання (ІНДЗ) з курсу – це вид науково-дослідної роботи здобувача вищої освіти, яка містить результати дослідницького пошуку, відображає певний рівень його навчальної компетентності.

Мета ІНДЗ: самостійне вивчення частини програмового матеріалу, систематизація, узагальнення, закріплення та практичне застосування знань із навчального курсу, удосконалення навичок самостійної навчально-пізнавальної діяльності.

Зміст ІНДЗ: завершена теоретична або практична робота у межах навчальної програми курсу, яка виконується на основі знань, умінь та навичок, отриманих під час лекційних, семінарських, практичних та лабораторних занять і охоплює декілька тем або весь зміст навчального курсу.

Орієнтовна структура ІНДЗ – дослідження у вигляді реферату/презентації: вступ, основна частина, висновки, додатки (якщо вони є), список використаних джерел.

Орієнтовна структура ІНДЗ – дослідження у вигляді реферату: вступ, основна частина, висновки, додатки (якщо вони є), список використаних джерел.

Критерії оцінювання та шкалу оцінювання подано відповідно у таблицях нижче.

Критерії оцінювання ІНДЗ
(дослідження у вигляді реферату/презентації)

№ з/п	Критерії оцінювання роботи	Максимальна кількість балів за кожним критерієм
1.	Обґрунтування актуальності, формулювання мети, завдань та визначення методів дослідження	2 бали
2.	Складання плану реферату	1 бал
3.	Критичний аналіз суті та змісту першоджерел. Виклад фактів, ідей, результатів досліджень у логічній послідовності. Аналіз сучасного стану дослідження проблеми, розгляд тенденцій подальшого розвитку даного питання	5 балів
4.	Дотримання правил реферування наукових публікацій	2 бали
5.	Доказовість висновків, обґрунтованість власної позиції, пропозиції щодо розв’язання проблеми, визначення перспектив дослідження	3 бали
6.	Дотримання вимог щодо технічного оформлення структурних елементів роботи (титульний аркуш, план, вступ, основна частина, висновки, додатки (якщо вони є), список використаних джерел, посилання	2 бали
	Разом	**15 балів**

Оцінка за ІНДЗ у вигляді реферату/ презентації: шкала оцінювання національна та ECTS

Оцінка за 100-бальною системою		Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
24 – 30 та більше	відмінно	5	A	відмінно
16 – 23	добре	4	BC	добре
8 – 15	задовільно	3	DE	задовільно
0 – 7	незадовільно	2	FX	незадовільно з можливістю повторного виконання

6. Форми та методи навчання

Форми навчання: лекції (традиційні, проблемні, інтерактивні); практичні заняття; семінари та семінари-дискусії; консультації (індивідуальні та групові); самостійна робота здобувачів освіти; індивідуальні навчально-дослідні завдання; дистанційне навчання із застосуванням електронних освітніх платформ; виконання презентацій.

Методи навчання: словесні методи: пояснення, розповідь, бесіда, дискусія,; наочні методи: демонстрація, ілюстрація, використання мультимедійних презентацій, відеоматеріалів; практичні методи: виконання вправ, практичних робіт, розв'язування ситуаційних завдань; проблемно-пошукові методи: проблемний виклад, евристична бесіда, дослідницький метод; інтерактивні методи: мозковий штурм, робота в малих групах, кейс-метод; метод проєктів; метод аналізу конкретних ситуацій (case study).

Проєктне навчання сприяє розвитку критичного мислення, комунікації, командної роботи та креативності. Проєкти дозволяють студентам працювати над реальними завданнями, де потрібно розв’язувати проблеми, співпрацювати з іншими та презентувати свої ідеї.

Дискусії розвивають навички аргументації, слухання та критичного мислення. Дебати стимулюють здобувачів розглядати різні погляди і аргументувати свою позицію.

Інтерактивне навчання. Використання інтерактивних платформ і технологій, таких як онлайн-курси, вебінари, ігри та віртуальні симуляції, дозволяє студентам розвивати адаптаційні та технічні навички, а також підвищувати креативність.

7. Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

У процесі вивчення дисципліни використовуються наступні засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання: поточне опитування, групове обговорення, практичні завдання, реферати, есе, презентації результатів виконаних індивідуальних завдань, тести.

8. Форми контролю

У процесі вивчення дисципліни «Неврологічні основи логопедії» використовуються такі форми контролю:

– поточний контроль здійснюється у формі оцінювання результатів навчальної діяльності студентів на семінарських заняттях та виконання ними завдань самостійної роботи;

– підсумковий контроль проводиться у формі заліку (тестування на сервері електронних ресурсів MOODLE у термін, визначений графіком підсумкового контролю).

9. Критерії та порядок оцінювання результатів навчання

Підготовленість перевіряється і оцінюється за результатами усної або письмової відповіді і виконання завдань на практичних заняттях, що складені відповідно до змісту робочої програми. За роботу на практичному у занятті студент **може отримати максимум 5 балів.**

4-5 балів отримують здобувачі, які знають зміст теми заняття у повному обсязі, ілюструючи відповіді різноманітними прикладами; повно та ґрунтовно можуть розкрити теоретичні питання, використавши при цьому не лише обов'язкову, а й додаткову літературу; у повному обсязі виконали усі завдання практичного заняття.

3 бали отримують здобувачі, які знають зміст теми заняття, добре її розуміють, в цілому розкрили теоретичні питання, однак не повно і допускають деякі неточності. При цьому не вивчили і не використали на достатньому рівні рекомендовану літературу; виконали практичні завдання, відчуваючи складнощі лише у найважчих випадках.

2 бали отримують здобувачі при задовільному рівні розуміння змісту заняття, які здатні правильно визначити суть питання, але не можуть його розкрити у повній мірі, допускають деякі незначні помилки; спроможні вирішувати спрощені завдання за допомого навідних питань; частково виконали завдання практичного заняття, відчуваючи труднощі у процесі аналізу матеріалу і виконання завдань.

1 бал отримують здобувачі, які правильно розуміють суть питання, але недостатньо або поверхово розкривають більшість його окремих положень і допускають при цьому окремі помилки, які впливають на загальне розуміння проблеми; не спроможні самостійно викласти відповідь, не виконали або виконали невірно завдання практичного заняття.

0,5 бала отримують здобувачі, які частково та поверхово розкрили лише окремі положення теми і допускають при цьому певні суттєві помилки, котрі значно впливають на загальне розуміння теми; практичні завдання не виконані або виконані невірно.

Доповнення відповіді:

1 бал – отримують здобувачі, які глибоко володіють матеріалом, чітко визначили його зміст; зробили глибокий системний аналіз змісту теми, володіють новими ідеями і положеннями з теми заняття, що суттєво впливають на зміст відповіді і, навели власні аргументи щодо основних положень теми заняття;

0,5 бала отримують здобувачі, які виклали матеріал з обговорюваної теми, що доповнює зміст, поглиблює знання з даної теми та висловили власну думку.

Критерії оцінювання підсумкового семестрового контролю з навчальної дисципліни

Для комплексного оцінювання успішності здобувача освіти при складанні екзамену за матеріалами змістового модуля 1 і змістового модуля 2 з навчальної дисципліни враховуються наступні критерії:

– повнота розкриття питань;

– логіка викладення матеріалу;

– культура мовлення;

– впевненість, емоційність та аргументованість відповіді;

– використання під час відповіді додаткової інформації;

– уміння аргументувати, аналізувати, порівнювати, узагальнювати, навчальну інформацію, робити висновки.

Оцінка за відповіді на заліку/ екзамені від 0 до 25 балів

Академічна доброчесність. До всіх здобувачів освітньо-професійної програми відбувається абсолютно рівне ставлення.

Дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти передбачає: самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей); посилання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;

надання достовірної інформації про результати власної (наукової, творчої) діяльності, використані методики досліджень і джерела інформації.

Письмовий екзамен складається з тесту, який включає 15 випадкових запитань-тестів та 1 практичне питання. За кожну правильну відповідь студент отримує 2 бали; 1 питання практичне (складні, пошукові питання практичного спрямування), за творчо і науково виважене обґрунтування власної позиції у процесі розкриття практичного питання, обґрунтованість власної позиції щодо розкриття змісту питання; методичну та технологічну грамотність під час виконання завдання; аргументованість вибору матеріалів відповіді; логічне структурування матеріалу тексту відповіді, демонстрацію розуміння практичного застосування отриманих знань з курсу для вирішення практичних завдань, студент отримує 10 балів. Оцінка за відповіді на запитання-тести може складати від 0 балів до 30 балів, за відповідь на практичне запитання від 0 балів до 10 балів. Сумарна кількість за іспит, яку може отримати студент складає 40 балів.

Розподіл балів, які отримують студенти

<table>
<tr><td colspan="5">(поточне тестування та самостійна робота)</td><td>Модуль на контрольна робота</td><td>Екзамен</td><td>Сума</td></tr>
<tr><td colspan="5">Змістовий модуль I</td><td>30</td><td rowspan="8">40</td><td rowspan="8">100</td></tr>
<tr><td>T_1</td><td>T_2</td><td>T_3</td><td>T_4</td><td>T_5</td><td></td></tr>
<tr><td>5</td><td>5</td><td>5</td><td>5</td><td>5</td><td>5</td></tr>
<tr><td colspan="5">Змістовий модуль II</td><td>30</td></tr>
<tr><td colspan="2">T_6</td><td colspan="2">T_7</td><td>T_8</td><td></td></tr>
<tr><td colspan="2">5+5</td><td colspan="2">5+5</td><td>5</td><td>5</td></tr>
<tr><td colspan="6">Усього</td><td>60</td></tr>
</table>

Орієнтовний перелік питань для підсумкового контролю.

1. Розкрити будову і значення стовбура мозку та порушення при його ураженні.
2. Охарактеризувати сутність фізіологічної асиметрії великих півкуль головного мозку.

3. Описати фізіологію дванадцяти пар черепно-мозкових нервів, їх значення для мовлення.
4. Розкрити сутність нейропсихологічного синдрому вищих психічних функцій «апраксії».
5. Дайте характеристику нейропсихологічного синдрому вищих психічних функцій «агнозії».
6. Опишіть діяльність функціональних блоків та структур мозку (за О. Р. Лурією)
7. Розкрийте етіологію і патогенез заїкуватості.
8. Дайте клінічну характеристику сенсомоторної афазії.
9. Опишіть клінічну картину бульбарної дизартрії.
10. Охарактеризуйте механізм і організацію центральної регуляції рухів.
11. Дайте клінічну характеристику формам афазії.
12. Опишіть онтогенез розвитку головного мозку.
13. Визначте патогенетичний механізм розвитку паретичних та непаретичних форм дизартрій.
14. Розкрити клініко-неврологічні симптоми характерні для псевдобульбарної та бульбарної форм дизартрії?
15. Охарактеризувати класифікацію афазій (за О. Р. Лурієм).
16. Проаналізувати психофізіологічні механізми усного мовлення в нормі
17. Визначити особливості порушень усного мовлення в клініці локальних уражень кори головного мозку.
18. Охарактеризувати та вказати на особливості порушення усного мовлення при різних формах дизартричних порушень.
19. Вказати на особливості порушення усного мовлення при ураженні коркових зон.
20. Охарактеризувати патогенетичні механізми при порушеннях темпо-ритмічної організації мовлення несудомного характеру.
21. Розкрийте сутність центральної нервової системи: будова, структури, відділи.
22. Визначте особливості судом при заїканні, локалізація судом.
23. Характеристика невротичного заїкання.
24. Характеристика неврозоподібного заїкання.
25. Розкрити фізіологічні механізми артикуляції.
26. Охарактеризувати проблему «прихованої ліворукості» та її роль у мовленнєвому розвитку дітей.
27. Розкрити механізми сприймання мовлення.
28. Описати багаторівневу мозкову організацію довільних рухів за концепцією М.О. Бернштейна

29. Охарактеризуйте ознаки центрального паралічу.
30. Назвати осередок ураження центрального паралічу.
31. Описати ознаки периферійного паралічу.
32. Назвати осередок ураження периферійного паралічу.
33. Описати анатомію кіркового відділу рухового аналізатора.
34. Назвати причини патогенетичного механізму виникнення кіркової дизартрії
35. Розкрийте зміст поняття «кінетична апраксія»
36. Пояснити, які сторони мовлення порушуються при афазії?
37. Розкрити причини і несприятливі фактори, які можуть привести до розвитку заїкання в дитячому віці?
38. Розкрийте особливості розвитку сенсорних систем в онтогенезі
39. Розкрийте поняття «вищі психічні функції».
40. Назвіть умови формування вищих психічних функцій людини.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Оцінка ECTS100-бальна	Оцінка ECTS літерна	Оцінка за національною шкалою	
		екзамен	**залік**
90 – 100	A	відмінно	зараховано
85-89	B	добре	
75-84	C		
64-74	D	задовільно	
60-64	E		
35-59	F_X	незадовільно	незараховано
0-34	F		

10. Політика використання ШІ в межах навчальної дисципліни

Допускається часткове використання систем ШІ для виконання завдань. Форми перевірки знань та сформованості практичних навичок передбачають, що вплив використання систем ШІ буде мінімальний.

Обов’язково дотримуватися «Політики використання штучного інтелекту у науково-технічній та інноваційній діяльності Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка».

11. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна

1. Мультимедійний проєктор для демонстрації презентацій, відеофрагментів.

2. Комп'ютери з доступом до Інтернету для проведення поточного та підсумкового контролів.

12. Рекомендована література

Основна

1. Анатомія людини : підруч. [для студ. вищ. навч. закл.] / [Коцан І. Я., Гринчук В. О., Велемець В. Х. та ін.]. Луцьк : Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки. 2010. 902 с. (Серія "Посібники та підручники ВНУ імені Лесі Українки").

2. Данілавічютє, Е. (2024). СУЧАСНЕ НЕЙРО-ПСИХО-ЛІНГВО-СИНЕРГЕТИЧНЕ ПІДҐРУНТЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ЛОГОПЕДИЧНОГО СУПРОВОДУ ОСІБ З ОСОБЛИВИМИ МОВЛЕННЄВИМИ ПОТРЕБАМИ (ВІТЧИЗНЯНА КОНЦЕПЦІЯ НЕЙРОЛОГОПЕДІЇ). *Особлива дитина: навчання і виховання*, *116*(4), 8-29. https://doi.org/10.33189/ectu.v116i4.193

3. Данілавічютє, Е. (2025). ОСОБЛИВОСТІ ПІДТРИМКИ ДІТЕЙ З ДИЗАРТРІЄЮ В ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ. *Особлива дитина: навчання і виховання*, *120*(4), 33-51. https://doi.org/10.33189/ectu.v120i4.286

4. Данілавічютє, Е. (2026). НЕЙРОЛОГОПЕДИЧНА МУЛЬТИСЕНСОРНА СИСТЕМА КОГНІТИВНОГО МОДЕЛЮВАННЯ ФОНЕМ ЯК ПІДГРУНТЯ ФОНЕМОГРАФІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В КОНТЕКСТІ AAC LITERACY ДЛЯ ДІТЕЙ З ДИЗАРТРІЄЮ. *Особлива дитина: навчання і виховання*, *122*(2), 76-98. https://doi.org/10.33189/ectu.v122i2.331

5. Дегтяренко Т., Лобанова О., Дудченко І. Мовленнєва і сенсорна системи та їх порушення. Суми, 2020. 420 с.

6. Коломієць Ю. Міжпівкульна взаємодія. https://www.facebook.com/watch/?v=489714792052301

7. Логопсихологія : навч. посіб. / С. Ю. Конопляста, Т. В. Сак ; за ред. М. К. Шеремет. К . : Знання , 2010. 293 с.

8. Лопатинська, Н. (2020). Нейростимуляційні технології у логопедичній практиці з дітьми дошкільного віку з тяжкими порушеннями мовлення. International Journal of Innovative Technologies in Social Science, 3(24), 3-11. https://doi.org/10.31435/rsglobal_ijitss/31032020/7011

9. Мартиненко, І. В. Диспраксія в структурі мовленнєвого дизонтоґенезу дітей. Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 19 : Корекційна педагогіка та спеціальна психологія : збірник наукових праць. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2021. Випуск 40. С. 65–70.

10. Неврологічні основи логопедії: навч.посіб. / М.К. Шеремет, О.В. Боряк.

– Суми: ФОП Цьома С.П., 2016. – 252 с.

11. Плиска О. І. Фізіологія вищої нервової діяльності та сенсорних систем : Посібник. – К. : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2009. – 285 с

12. Шеремет М. К. Корекція просодичної сторони мовлення у дітей старшого дошкільного віку з дизартрією: навч.-метод. посіб. / М. К. Шеремет, О. В. Боряк. Суми : Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2013. 192 с

Додаткова

1. Данілавічютє Е. А. Дизартрія: підтримка дитини з особливими мовленнєвими потребами в освітньому середовищі. К. : ІСПП, 2023.

2. Данілавічютє, Е. (2025). НЕЙРОПСИХОЛІНГВОСИНЕРГЕТИКА ОПАНУВАННЯ НАВИЧОК ВИКОРИСТАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ У НАУКОВОМУ СПІЛКУВАННІ СПЕЦІАЛЬНИМИ ПЕДАГОГАМИ ТА ПСИХОЛОГАМИ. *Особлива дитина: навчання і виховання*, *118*(2), 37-52. https://doi.org/10.33189/ectu.v118i2.248

3. Дичківська, І., Федорова, Н., Литовченко, В., & Гаєвська, А. (2026). Корекція мовленнєвих розладів у дітей з інтелектуальними порушеннями засобами сенсорної інтеграції. *Інноваційна педагогіка*, 91, 1, 110-113. https://doi.org/10.32782/ip/91.1.19

3. Калмикова Л. О. Перспективність і наступність в навчанні мови й розвитку мовлення дітей дошкільного й молодшого шкільного віку: психолінгвістичний і лінгво-методичний виміри. К. : Видавничий Дім «Слово», 2017. 448 с.

4. Конопляста С. Ю., Сак Т. В. Логопсихологія : навч. посіб. / за ред. М. К. Шеремет. К. : Знання, 2010. 293 с.

5. Литовченко, В., Харчук, Я., & Яструбчак, О. (2025). Логопсихологія і креативні педагогічні технології в освіті осіб з особливими освітніми потребами. *Наука і техніка сьогодні (Серія «Педагогіка»)*, 13(54), 1261-1271. https://doi.org/10.52058/2786-6025-2025-13(54)-1261-1271

6. Литовченко, С. В. & Литовченко, В. П. (2022). Фактори навколишнього середовища в рамках соціальної моделі розуміння особливих потреб. *Особлива дитина: навчання і виховання*, 108(4), 27-39. https://doi.org/10.33189/ectu.v108i4.120 https://ojs.csnukr.in.ua/index.php/Exceptional_child/article/view/120

6. Логопедія : підр. / За ред. М. К. Шеремет. К.: Видавничий Дім «Слово». 2015. 672 с.

7. Мартиненко І. В. Комунікативний тренінг для дошкільників з порушеннями мовлення. К. : Літера ЛТД, 2019. 120 с. (серія «Інклюзивне навчання»)

8. Мартиненко І. В. Логопсихологія. К. : ДІА, 2016. 116 с.

9. Мартиненко І. В. Особливості комунікативної діяльності дітей старшого дошкільного віку із системними порушеннями мовлення : моногр. К. : ДІА, 2016. 304 с.

10. Малярчук А. Я. Розвиток усного і писемного мовлення молодших школярів. К. : Літера ЛТД, 2008. 336 с.

11. Марченко І. С. Спеціальна методика початкового навчання української мови (логопедична робота з корекції порушень мовлення у дошкільників). К. : Видавничій Дім «Слово», 2010. 288 с.

12. Організаційно-методичні засади діяльності інклюзивно-ресурсних центрів : навч.-метод. посіб. / М. А. Порошенко, А. А. Колупаєва, М. В. Ярошук, О. М. Таранченко, Л. І. Прохоренко, І. М. Гудим, О. Ф. Федоренко, Е. А. Данілавічютє, Ю. В. Рібцун, А. Ю. Мельник, О. В. Воробей, Г. О. Ярова, Ю. В. Заруденко, М. О. Болкун, В. Є. Новосад, О. О. Макарук, Л. А. Самойленко. К. : Всеукраїнська благодійна організація «Благодійний фонд Порошенка», 2018. 252 с. URL: https://lib.iitta.gov.ua/713131/

13. Рібцун Ю. В. Дошкільники з моторною алалією: логопсиходіагностичне вивчення основних мисленнєвих операцій. *Věda a perspektivy.* № 8(27). 2023. P. 99-111. URL: https://lib.iitta.gov.ua/736464

14. Рібцун Ю. В. Корекційне навчання з розвитку мовлення дітей молодшого дошкільного віку із ЗНМ: програмно-метод. комплекс. К. : Освіта України, 2011. 294 с. URL: https://lib.iitta.gov.ua/738735/

15. Рібцун Ю. В. Логопсиходіагностика перцептивних процесів дошкільників з функціонально-мовленнєвими труднощами. *Contemporary problems of pedagogy amidst the European integration of educational environment: theory and practice* : Scientific monograph. Riga, Latvia : Baltija Publishing, 2023. P. 351-372. URL: https://lib.iitta.gov.ua/737296

16. Рібцун Ю. В. Логоритміка як засіб діагностики заїкання у дітей дошкільного віку / Ю. В. Рібцун, О. Є. Майчук. *Педагогічні науки: теорія та практика*. 2024. №1. С. 34-43. URL: https://lib.iitta.gov.ua/740528

17. Рібцун Ю. Психолінгвістичні дидактичні технології діагностики та активізації пізнавального розвитку молодших школярів з тяжкими порушеннями мовлення (розділ VI). *Психолінгвістичні дидактичні технології діагностики і подолання мовленнєвих порушень у молодших школярів з тяжкими порушеннями мовлення* : навч.-метод. посіб. / Е. Данілавічютє, Л. Трофименко, В. Ільяна, Ю. Рібцун, З. Мартинюк, Г. Грибань. Кропивницький : Імекс-ЛТД, 2021. С. 698-846. URL: https://lib.iitta.gov.ua/730619

18. Рібцун Ю. Психолого-педагогічна підтримка дітей із заїканням в умовах війни. К. : ФОП Цибульська В. О., 2023. 132 с. URL: https://lib.iitta.gov.ua/739023/

19. Рібцун Ю. В. Учні початкових класів із тяжкими порушеннями мовлення: навчання та розвиток : навч.-метод. посіб. Львів : Світ, 2020. 268 с.

20. Соботович Є. Ф. Вибрані праці з логопедії / Укл. В. В. Тищенко, Є. Ю. Линдіна. К. : «Видавничий дім Дмитра Бураго», 2015. 308 с.

21. Соботович Є. Ф. Порушення мовленнєвого розвитку у дітей та шляхи їх корекції. К. : ІСДО, 1995. 204 с.

22. Таранченко О. М., Найда Ю. М. Диференційоване викладання в інклюзивному класі : навч.-метод. посіб. / за заг. ред. Колупаєвої А. А. К. : «А.С.К.», 2012. 124 с.

23. Трофименко Л. І. Корекційне навчання з розвитку мовлення дітей середнього дошкільного віку із ЗНМ : програмно-метод. комплекс. К. : Актуальна освіта, 2009.

24. Трофименко Л. І. Алалія: підтримка дитини з особливими мовленнєвими потребами в освітньому середовищі. К. : ІСПП, 2023 (рукопис)

25. Brushnevska, I., Ribtsun, J., Stasiuk, L., Ilina, N., Vasylehko, I., & Kolodiazhna, V. Psycholinguistic Preconditions of Speech Formation of Children with General Speech Retardation. *BRAIN. Broad Research in Artificial Intelligence and Neuroscience,* 2021. 12(4). P. 263-277. URL: https://lib.iitta.gov.ua/729330/

26. Marchuk, O., Holiiad, I., Boiko, V., Ribtsun, Y., Bogdan, Z., & Lukashenko, K. (2024). Holistic Education: the Unity of the Intellectual and Emotional Sphere. *Revista Romaneasca Pentru Educatie Multidimensionala*, 16(2), 666-677. URL: https://lib.iitta.gov.ua/741224

27. Ribtsun Y., Bielova O., Korolenko V., Bolotnykova T., Govorun O., Myttseva O. Personality Development in the Paradigm of Current Neuropedagogy. *BRAIN. Broad Research in Artificial Intelligence and Neuroscience*. Volume 14, Issue 4, December 2023. P. 388-403. URL: https://lib.iitta.gov.ua/738458

28. Vasylieva N., Kulesha-Liubinets M., Trubaieva K., Dub M., Ribtsun Y. & Ivantsev N. Speech Therapy as a Component of Comprehensive Rehabilitation of Patients with Acute Impairment of Cerebral Circulation. *BRAIN. Broad Research in Artificial Intelligence and Neuroscience,* 2022. 13(3*)*, P. 181-194. URL: https://lib.iitta.gov.ua/732004

13. Інформаційні інтернет-ресурси

1. https://moz.gov.ua/uk – Міністерство охорони здоров'я України
2. https://mon.gov.ua/ – Міністерство освіти і науки України
3. https://ispukr.org.ua – Інститут спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка НАПН України
4. http://www.nbuv.gov.ua/portal/ – Бібліотека ім. В.І. Вернадського

5. https://lib.iitta.gov.ua/ – Електронна бібліотека НАПН України

6. https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/ – Бібліографічна база даних Національної медичної бібліотеки (США) та Національного інституту здоров'я (США) (понад 36 мільйонів посилань)

7. http://www.nlm.nih.gov – Національна медична бібліотека США

15. Комунікація та етика взаємодії

Комунікація між викладачем і здобувачами освіти здійснюється під час занять, консультацій, через корпоративну електронну пошту та систему дистанційного навчання. Консультації проводяться згідно з графіком або за попередньою домовленістю.

У разі відсутності на занятті з поважних причин здобувач освіти повинен повідомити викладача та відпрацювати пропущений матеріал у встановленому порядку.

Учасники освітнього процесу зобов’язані дотримуватися принципів взаємної поваги, академічної доброчесності, толерантності та професійної етики. Під час спілкування очікуються коректність, відповідальність, конструктивний діалог і повага до думок інших учасників освітнього процесу.